

Δυο κυρίαρχα επιχειρήματα των υποστηρικτών της άποψης ότι η Ατλαντίδα υπήρξε στ' αλήθεια, είναι οι πυραμίδες και τα ιερογλυφικά. Αν δηλαδή, δεν ήταν οι Ατλαντες αυτοί που δημιούργησαν την τεχνική της πυραμίδας, πώς προέκυψαν πυραμίδες και στις δυο πλευρές του Ατλαντικού ωκεανού; Και αν δεν ήταν αυτοί που εφεύραν την γραφή, πώς γίνεται να υπάρχουν κείμενα σε ιερογλυφικά, επίσης στις δυο πλευρές του Ατλαντικού; Όμως, αφότου πρώτος ο Ντονέλι τα διατύπωσε, πολύ νερό κύλησε στο αυλάκι της αρχαιολογικής επιστήμης.

Από το 1987, ο Γερμανός αιγυπτιολόγος Günter Dreyer (γεν. 1943) ανέσκαψε την Άβυδο, μια από τις αρχαιότερες και πιο σημαντικές πόλεις του αιγυπτιακού Νότου, κέντρο λατρείας του θεού Όσιρη. Και ανακάλυψε τεράστιους βασιλικούς τάφους, με θαλάμους που κάποτε ήταν γεμάτοι θησαυρούς, εξακόσια χρόνια αρχαιότερους από τις πυραμίδες της Γκίζας. Βρήκε επίσης πινακίδες από ελεφαντόδοντο, με γραφή κατά χίλια χρόνια αρχαιότερη από τα ιερογλυφικά της λεγόμενης δυναστικής περιόδου (2686 π.Χ.). Χρονολογήθηκαν στα 3300 με 3200 π.Χ. και έθεσαν υπό αμφισβήτηση την παγιωμένη άποψη ότι πρώτοι οι Σουμέριοι ανακάλυψαν τη γραφή (γύρω στα 3000 π.Χ.).

Μελετώντας την αρχιτεκτονική των τάφων, ο Dreyer ανακάλυψε ότι η ταφή ξεκίνησε από απλούς λάκκους και σιγά σιγά εξελίχθηκε σε μεγάλα υπόγεια μνημεία. Συγκρίνοντάς τα με τις πυραμίδες, εντόπισε αξιοσημείωτες ομοιότητες: Ίδια υλικά, ίδια οικοδόμηση, ίδιο στυλ στους τοίχους, με τις πόρτες σε ίδιες θέσεις. Με άλλα λόγια, η Άβυδος αποκάλυψε τη σταδιακή και βήμα βήμα ανάπτυξη από τον απλό τάφο ως τις πυραμίδες. Σε όλα αυτά, δεν υπήρχε ίχνος Ατλάντων και Ατλαντίδας.

Όμως, πυραμίδες χτίστηκαν και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Η Κεντρική Αμερική είναι γεμάτη με πυραμίδες των Τολτέκων, των Αζτέκων, των κατοίκων της Teotihuacan (Μεξικό) και των. Ποιος είχε χτίσει όλες αυτές τις πυραμίδες και ποιοι ήταν αυτοί που τους συνέδεαν με την Αίγυπτο; Αναζητήθηκε η προέλευσή τους: Η χαμένη πόλη της Nakbe είναι μία από τις πρώτες περιοχές των Μάγια. Χρονολογείται χίλια χρόνια πριν από την κορύφωση του πολιτισμού τους. Ο Richard Hansen του πανεπιστημίου του Αϊντάχο (επιστημονικός σύμβουλος του Μελ Γκίμπσον στο γύρισμα της ταινίας «Αποκαλυπτο») ανέσκαψε την Nakbe και ανακάλυψε ότι όλα ξεκίνησαν από ένα πρωτόγονο οικισμό ξύλινων σπιτιών που γύρω από 800 π.Χ. άρχισε σιγά-σιγά να αναπτύσσεται. Καθώς οι εκεί κάτοικοι πλούτισαν, ο οικισμός απλώθηκε, τα σπίτια μεγάλωσαν και η πέτρα αντικατέστησε το ξύλο.

Ανάμεσα στα 600 και 400 π.Χ., προχώρησαν σε εξορύξεις πέτρας από λατομείο και δημιούργησαν εντυπωσιακά κτίσματα με τοίχους πάχους μισού μέτρου. Ακολούθησαν πολύπλοκες κατασκευές που εξελίχθηκαν σε πυραμίδες, ουσιαστικά τα πρώτα μνημεία των Μάγιας. Και στην περίπτωση της Κεντρικής Αμερικής, δεν υπήρξε ίχνος Ατλάντων και Ατλαντίδας. Και όπως ο Hansen διαπίστωσε, τα κτίρια της Nakbe έχουν ριζικές διαφορές από τις αιγυπτιακές πυραμίδες. Η δομή τους υπηρέτησε θρησκευτικούς σκοπούς. Υπήρχαν σκάλες που οδηγούσαν στην κορυφή, όπου είχαν προβλεφθεί χώροι τελετουργίας. Όλα αυτά αποτελούν μια μακρά παράδοση ανάπτυξης της αρχιτεκτονικής παράλληλα με την ανάπτυξη της έντονης θρησκευτικής πίστης.

Η αρχαιολογία αποκάλυψε το εκπληκτικό γεγονός ότι σε μικρές γωνιές του κόσμου, μέσα από μια μακρά πορεία, σε διαφορετικές εποχές, διαφορετικές κοινωνίες ύψωσαν μνημειακά κτίρια ανεξάρτητα η μια από την άλλη. Και βρήκε ότι υπάρχει ένας απλός λόγος για τον οποίο τόσοι πολλοί αρχαίοι λαοί έχτισαν πυραμίδες. Πριν οι μηχανικοί να εφεύρουν τον θόλο, την κορυφή του κωδωνοστάσιου ή την αψίδα, ένας κεκλιμένος σωρός ήταν ο μόνος που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για να αποκτηθεί ύψος. Εφόσον ήθελαν ένα ψηλό και εντυπωσιακό μνημείο, με μεγάλες πέτρες, η μόνη λύση που είχαν, ήταν η πυραμίδα. Δεν χρειαζόταν κάποιος από την Ατλαντίδα για να την διδάξει.

Στον Ελλαδικό χώρο και στην χαραυγή της Νεολιθικής εποχής, ο άνθρωπος έχτισε οικισμούς σε πάμπολλα σημεία. Στο Φράγγχι της Αργολίδας, στην Άργισσα της Θεσσαλίας, στην Άνζα και στη Νέα Νικομήδεια της Δυτικής Μακεδονίας βρέθηκαν οικισμοί του 6.000 π.Χ. Λίθινα εργαλεία και προϊόντα από την καλλιέργεια της γης τα κύρια χαρακτηριστικά τους. Και, φυσικά, τα σπίτια. Το θαύμα, όμως, αποκαλύφθηκε στο Σέσκλο.

Από τις αρχές του 20ού αιώνα ήταν γνωστή η προϊστορική «ακρόπολη», κοντά στον Βόλο. Την είχε ανασκάψει ο καθηγητής Χρήστος Τσουντας. Στον ίδιο χώρο, ο καθηγητής Δημήτρης Θεοχάρης έκανε νέες ανασκαφές. Τον Νοέμβριο του 1976, ανακοίνωσε τη μεγάλη του ανακάλυψη: Ένας εκπληκτικός οικισμός, ο μεγαλύτερος γνωστός στην Ευρώπη, αναπτύχθηκε στην περιοχή, γύρω στα 6.000 χρόνια π.Χ. Ως τότε, κάτι ανάλογο γνωρίζαμε να υπάρχει μόνο στη Χοιροκιτία της Κύπρου. Και τα κεραμικά του Σέσκλου προοιωνίζουν τη μετέπειτα γνωστή μας κεραμική. Ήταν μια απέραντη, για την εποχή, αναπτυσσόμενη ανθρώπινη κοινωνία, που χάθηκε, όταν ξέσπασε κάποια μεγάλη πυρκαγιά. Και ήταν πολύ πιο πριν από την εποχή, που ο πολιτισμός αναπτύχθηκε στην αρχαία Αίγυπτο, στην Κρήτη ή στις Μυκήνες.

Οι ανασκαφές αποκάλυψαν χίλια σπίτια, που σήμαιναν 4 με 5.000 ψυχές, πληθυσμός

τρομακτικός για τα δεδομένα της εποχής. Ο οικισμός διατηρήθηκε ως το 4.300 π.Χ. που σημαίνει πάνω από 17 αιώνες: Όσο, για παράδειγμα, υπάρχει η Κωνσταντινούπολη, από τότε που την έκτισε ο Μέγας Κωνσταντίνος ως σήμερα!

Γύρω στα 4.300 π.Χ. έγινε η μεγάλη καταστροφή. Χτυπήθηκαν ο οικισμός στο Τσαγκλί της Θεσσαλίας, καθώς κι εκείνος κοντά στα Σέρβια, στην κοιλάδα του Αλιάκμονα. Το Σέσκλο, όχι μόνο καταστράφηκε αλλά και ερήμωσε. Αν ήταν σεισμός, πρέπει να έγινε στον Παγασητικό.

Ένας ξενόφερτος πολεμικός πέλεκυς, που βρέθηκε στα ερείπια, έχει βάλει σε σκέψεις τους επιστήμονες. Είναι ο μοναδικός από αυτή την εποχή, σ' ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο, και δεν προσφέρεται για συμπεράσματα. Αν βρεθούν κι άλλοι στο μέλλον, ίσως να στηριχθεί η υπόθεση ότι έγινε εισβολή. Ως τότε, κύρια πιθανή εξήγηση θα παραμένει ο σεισμός. Είτε, όμως, ήταν σεισμός είτε όχι, η περιοχή αφανίστηκε, καθώς μια φωτιά συμπλήρωσε τον όλεθρο. Στα επόμενα 500 χρόνια ψυχή, δεν κυκλοφορούσε στα χαλάσματα.

Ο Χρήστος Τσουντας ανέσκαψε τον χώρο στα 1901 με 1902. Αυτό που βρήκε, το ονόμασε Ακρόπολη. Γύρω της, αναπτυσσόταν μια δαιδαλώδης μάντρα με έξι περιβόλους. Αν κάποιος τοποθετήσει τον χάρτη της πλάι στον χάρτη της Ατλαντίδας, θα διαπιστώσει ότι μοιάζουν εκπληκτικά, με βασική διαφορά το μέγεθός τους. Ο Τσουντας πίστεψε πως είχε να κάνει με ένα προστατευτικό τείχος. Υπάρχουν, όμως, άλλοι που λένε ότι μοιάζει περισσότερο με κάποιο είδος πρωτόγονου λαβύρινθου. Θεωρούν πως πρόκειται για κτίσμα αφιερωμένο στη λατρεία κάποιας θεϊκής δύναμης. Πολύ περισσότερο, επειδή, όταν φτιάχτηκε, οι άνθρωποι δεν είχαν κανέναν λόγο να πολεμούν μεταξύ τους. Όσοι έρχονταν, μπορούσαν να εγκατασταθούν πιο κάτω. Χώρος υπήρχε απεριόριστος. Αντίστοιχη «Ακρόπολη» βρέθηκε και στο γειτονικό αλλά μεταγενέστερο Διμήνι.

Νοτιότερα, γύρω στα 2600 π.Χ., ξεκίνησε να αναπτύσσεται η λαμπρή Προανακτορική περίοδος του μινωικού πολιτισμού. Στα 2100, τρομερή καταστροφή έπληξε την Κρήτη, όπως και την Τροία και την Πολιόχνη της Χίου. Η ερήμωση ήταν γενική. Στα χαλάσματα του μεγάλου κτιρίου στον οικισμό της Βασιλικής, στον μυχό του κόλπου Μιραμπέλλου, στήθηκαν μερικά χαμόσπιτα. Η πλούσια Μύρτος ερημώθηκε για να μην ξανακατοικηθεί. Στον κάμπο της Μεσαράς, οι οικισμοί ξανακτίστηκαν και η ζωή συνεχίστηκε, εγκαινιάζοντας την τρίτη και τελευταία φάση (2.100 - 1.900 π.Χ.) της Προανακτορικής περιόδου. Ένα πυκνό σύστημα δόμησης ακολουθήθηκε με τα σπίτια κολλημένα το ένα πάνω στο άλλο, όπως στη σύγχρονη Αθήνα η Κυψέλη, η οδός Πατησίων και η Αχαρνών, σε μικρογραφία και χωρίς πολυώροφα. Στις νέες κατασκευές προστέθηκαν και περίεργα κτίσματα με άγνωστο προορισμό. Μερικοί μιλούν για ένα είδος λατρευτικών χώρων. Στη θέση Σουβλωτό Μουρί κοντά στο Χαμέζι, 11

χλμ. δυτικά της Σητείας, ένα μεγάλο κτίριο σε σχήμα έλλειψης με τους εσωτερικούς χώρους αναπτυγμένους ακτινωτά, δεν αφήνει αμφιβολίες στους ερευνητές: Είναι το πιο παλιό γνωστό μας ιερό της Κρήτης.

Στρατός, πολεμικό ναυτικό και οχυρωματικά έργα δεν υπήρχαν ούτε στην κατοπινή περίοδο. Όλα στηρίζονταν σε μια περίφημη οργανωμένη θεοκρατική διοίκηση με τον βασιλιά, αρχηγό του πολυπληθούς ιερατείου. Οι μύθοι για τον Μίνωα (που άλλωστε ανανέωνε την εξουσία του κάθε εννέα χρόνια παίρνοντας την εντολή από τον ίδιο τον θεό), τον Ραδάμανθυ, τον χάλκινο Τάλω κ.λπ. απηχούν την αντίληψη ότι οι νόμοι ήταν θεϊκοί. Ουσιαστικά, έχουμε να κάνουμε με μια ελέω θεού μοναρχία. Τα πάντα αυτό υπογράμμιζαν. Μεγάλα τμήματα των ανακτόρων, πάντα στη δυτική πτέρυγα, ήταν αφιερωμένα στη λατρεία. Ο καθηγητής Νικ. Πλάτων μιλά για «ανάκτορο – ιερό». Άλλοι, κι ανάμεσά τους ο Πολ Φορ, το πάνε πιο μακριά: Δεν υπήρχαν, λένε, παλάτια! Αυτά που εμείς νομίζουμε ανάκτορα ήταν ναοί, όπως ναοί ήταν τα κτίσματα μέσα στους περιβόλους στο Σέσκλο, στο Διμήνι, στις Κυκλάδες, παντού. Η γραμμή, λένε, είναι μία και ανιχνεύσιμη: Σέσκλο, Διμήνι, Σουβλωτό Μουρί, Λαβύρινθος. Κοιτάξτε, λένε, την αίθουσα του θρόνου στην Κνωσό: Μοιάζει να μην την έχει πατήσει κανένας. Κοιτάξτε τα ανάκτορα των άλλων περιοχών της Κρήτης. Αν υπήρχαν βασιλιάδες, γιατί ποτέ κανένας τους δεν προσπάθησε να επιβληθεί στους άλλους; «Επειδή είχαν μεταξύ τους θαυμαστή συνεργασία, ώστε να αποτρέψουν πιθανούς εισβολείς» («όπως και οι μυθικοί Άτλαντες), απαντούν οι υποστηρικτές του Μίνωα - βασιλιά. «Δεν υπήρχε Μίνωας – βασιλιάς», ανταπαντούν οι άλλοι: «Υπήρχε το ιερατείο, που διεύθυνε τα πάντα και καλλιεργούσε τον μύθο του αθάνατου Μίνωα - εντολοδόχου του θεού. Η εφεύρεση έρχεται κατευθείαν από τους Σουμέριους. Εκεί, το ιερατείο δημιουργήθηκε από τον βασιλιά για να γίνει τα μάτια και τα αφτιά του στην επικράτεια. Ωσπου το ιερατείο δυνάμωσε, ανέτρεψε τον βασιλιά κι ανέλαβε αυτό την εξουσία. Στην Κρήτη, το ιερατείο πήρε τα ηνία από την αρχή. Χάρη σ' αυτό, άλλωστε, οι Κρήτες έμαθαν να γράφουν».

Είναι κι αυτή μια άποψη. Ο καιρός θα δείξει, ποιος έχει δίκιο. Εκείνο, που σίγουρα γνωρίζουμε, είναι ότι στα 1.700 π.Χ. όλα τα ανάκτορα γκρεμίστηκαν από άγνωστη αιτία. Τα νέα που κτίστηκαν, εγκαινίασαν τη Νεοανακτορική περίοδο και σηματοδοτούν το μεγαλείο της μινωικής αυτοκρατορίας....

Η έρευνα της πορείας που ακολούθησε η αρχιτεκτονική, κατέρριψε την εκδοχή των οπαδών της χαμένης Ατλαντίδας, ότι οι πυραμίδες ήταν δημιούργημα των Ατλάντων που δίδαξαν την κατασκευή τους στις δυο πλευρές του Ατλαντικού. Το δεύτερο γερό επιχείρημα για την ύπαρξη της Ατλαντίδας ήταν η γραφή. Πρόκειται, κατά τον δρa Ken Etra του Central

Connecticut State University για μια πολύ εξελιγμένη τεχνολογία. Και υπάρχουν γραπτά και στις δυο πλευρές του Ατλαντικού, που για κάποιους σημαίνουν ότι οφείλονται σε κοινή πηγή. Αν όμως υπήρξε κοινή πηγή για τη συγγραφή, θα έπρεπε η γραφή και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού να όμοια, ακόμη και ταυτόσημη. Αν ίσχυε ότι οι Άτλαντες διέδωσαν τη γραφή, τότε όποιος γνωρίζει τα αιγυπτιακά ιερογλυφικά, θα μπορούσε να διαβάσει μια στήλη των Μάγια. Όμως, τα δυο συστήματα γραφής δεν είναι αμοιβαία κατανοητά, δεν χρησιμοποιούν ίδια σημάδια, δεν μοιράζονται τις ίδιες τεχνικές της γραφής. Οι Ίνκας πάλι, δεν έχουν σύστημα γραφής αλλά χρησιμοποιούσαν κόμπους για να επικοινωνούν. Μια σειρά από μικρούς και μεγάλους κόμπους, από σχοινί ή χορδές ή πετονιά, σε κατάλληλες θέσεις, κάτι σήμαιναν. Κι αυτό το κάτι προϋποθέτει ότι υπήρχαν άνθρωποι, οι οποίοι γνώριζαν τι σήμαιναν οι κόμποι και μπορούσαν να τους διαβάσουν. Αν η Ατλαντίδα ήταν η πηγή της γραφής σε όλο τον κόσμο, πώς γίνεται να χρησιμοποιούν ιερογλυφικά οι Αιγύπτιοι, σφηνοειδή γραφή οι λαοί στην αρχαία Μεσοποταμία, κόμπους οι Ίνκας; Και βέβαια, δεν υπάρχει καμιά αναφορά στην Ατλαντίδα, σε οποιαδήποτε από αυτές τις αρχαίες γραφές. Ο πρώτος που την ανέφερε ήταν ο Πλάτων, 9.000 χρόνια μετά την υποτιθέμενη καταβύθισή της.

Πώς όμως φθάσαμε στη γραφή; Ο αιγυπτιολόγος Günter Dreyer έχει κάτι να πει και γι' αυτό: Ανασκάβοντας την Άβυδο, έκανε μια καταπληκτική ανακάλυψη. Στην πρώτο τάφο που βρήκε, αιώνες αρχαιότερο από τα πρώτα γνωστά ιερογλυφικά, εντόπισε 160 μικρές ταμπέλες με περίεργα σύμβολα. Οι περισσότερες βρίσκονταν στο δάπεδο. Τις ονόμασε ετικέτες. Λέει ο ίδιος:

«Στην αρχή δεν είχαμε καταλάβει τι θα μπορούσαν να σημαίνουν αυτές οι μικρά ετικέτες. Έχουν τρύπες σε διάφορα σημεία. Ορισμένα σύμβολα δείχνουν να αναφέρονται σε μεγέθη ή ποσά. Δεν βγάζαμε άκρη στην αρχή αλλά όταν προσπαθήσαμε να τα διαβάσουμε ως ιερογλυφικά, απέκτησαν ξαφνικά νόημα: Βήμα προς βήμα, καταλάβαμε όλο και περισσότερες από αυτές».

Ήταν ένα απλό σύστημα τήρησης αρχείων: πόσο λάδι ήταν σε ένα βάζο, πόσο στάρι σε μια αποθήκη κ.λπ. Ο Dreyer είχε βρει τα πρώτα γνωστά γραπτά στην Αίγυπτο. Στη συνέχεια ανακάλυπτε στους τάφους όλο και πιο πολύπλοκες επιγραφές. Ιχνηλάτησε μια πορεία από 500 χρόνων που οδήγησε σε μια πλήρη γραπτή γλώσσα.

Ο αιγυπτιακός και ο κρητικός πολιτισμός, ξεπρόβαλαν σχεδόν ταυτόχρονα, μέσα από τα βάθη των αιώνων. Τα πλούτη των ιερατείων τους, που συσσωρεύονταν, ανάγκασαν κι αυτούς κι εκείνους να βρουν τρόπους να τα καταγράψουν. Από την πρώτη αυτή λογιστική ανάγκη, ξεπήδησε η εφεύρεση της γραφής. Εικονίτσες και σχήματα, που μάταια προσπαθούσαν ν' αποκρυπτογραφήσουν οι μεταγενέστεροι. Βάφτισαν τις απεικονίσεις αυτές ιερογλυφικά. Τι, όμως, έγραφαν;

Ο Φραγκίσκος Σαμπολιόν γεννήθηκε στη Γαλλία, στις 23 Δεκεμβρίου του 1790. Τα παιδικά του χρόνια κύλησαν μέσα σ' ένα περιβάλλον, όπου τον πρώτο λόγο είχαν ο σεβασμός για τη γνώση και το πάθος για την έρευνα. Ήταν κυριολεκτικά κυκλωμένος από τα βιβλία του πατέρα του και τα χειρόγραφα του αιγυπτιολόγου αδελφού του Ιάκωβου. Έτσι, διόλου τυχαία, ο Φραγκίσκος γνώριζε ανάγνωση από τα πέντε του. Το διάβασμα του έγινε μανία. Ήταν έντεκα χρόνων, όταν ο Ιάκωβος τον πήρε μαζί του στην Γκρενόμπλ.

Επισκέφτηκαν το σπίτι ενός γνωστού τους που, ακολουθώντας τον Ναπολέοντα, μόλις είχε επιστρέψει από την Αίγυπτο. Εκεί, ο μικρός Φραγκίσκος άκουσε να μιλούν για τη χώρα των φαραώ κι είδε για πρώτη φορά πλάκες με ιερογλυφικά. Από τότε, έβαλε σκοπό της ζωής του να τα αποκρυπτογραφήσει.

Χρειάστηκε 12 χρόνια, ώσπου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι τα ιερογλυφικά δεν απεικονίζουν λέξεις αλλά έννοιες. Κι άλλα δέκα, ώσπου να βρει το κλειδί τους. Στις 14 Σεπτεμβρίου του 1822, ενθουσιασμένος, το αποκάλυψε στον αδερφό του.

Στα πιο αρχαία ιερογλυφικά, ο κύκλος με ένα σημάδι στη μέση σημαίνει τον ήλιο. Στα πιο κατοπινά, σημαίνει τη μέρα. Ο μηνίσκος (το σχήμα του φεγγαριού, στην αρχή του) σημαίνει, στα αρχαία, σελήνη και, σε πιο πρόσφατα, τον μήνα αν έχει πλάι του το σχήμα ενός αστεριού. Στα ακόμη πιο πρόσφατα ιερογλυφικά, οι εικόνες σημαίνουν ήχους: Το σχήμα ενός πεπονιού σημαίνει, διαδοχικά, το στόμα, τη συλλαβή ρα (που σημαίνει στόμα) και τον φθόγγο "ρ".

Η ημέρα εκείνη έμεινε σταθμός στην Ιστορία του κόσμου. Οι πανάρχαιοι αιγυπτιακοί πάπυροι και οι χαραγμένες πλάκες φανέρωσαν τα μυστικά τους. Η επιστήμη έβρισκε τον ως τότε μυστικό διάδρομο που οδηγούσε στην αποκάλυψη του αιγυπτιακού πολιτισμού.

Ο Φραγκίσκος Σαμπολιόν ευτύχησε να επισκεφτεί την Αίγυπτο, έξι χρόνια αργότερα, ως μέλος επιστημονικής αποστολής. Πέθανε, στις 4 Μαρτίου του 1832, έχοντας προλάβει να εκδώσει τα βιβλία «Ιερογλυφικό σύστημα των αρχαίων Αιγυπτίων», «Αιγυπτιακή γραμματική», «Αιγυπτιακό λεξικό» και άλλα.

Πάνω από ενάμιση αιώνα αργότερα, ο Dreyer θεώρησε ότι άλλαξε τα σύνορα ανάμεσα στην προϊστορία και την ιστορία. Είχε προηγηθεί ο Μάικλ Βέντρις που αποκρυπτογράφησε την γραμμική, τη γραφή η οποία χρησιμοποιήθηκε στον Ελλαδικό χώρο.

Το κακό το είχε κάνει ο σερ Άρθουρ Έβανς, που ανέσκαψε την Κνωσό. Ήθελε να είναι αυτός που θα αποκρυπτογραφούσε τη γραμμική γραφή κι απαγόρευσε τη δημοσίευση των πινακίδων της Κνωσού χωρίς την άδειά του. Η γραφή, άλλωστε, ήταν που τον είχε φέρει στην Κρήτη κι όχι το ανάκτορο της Κνωσού, με το οποίο ανακατεύτηκε, όταν είδε τα ευρήματα στο σπίτι αρχαιολάτρη Μίνωα Καλοκαιρινού. Δεν κατάφερε να ερμηνεύσει τα γραπτά.

Όταν, στα 1939, ανακαλύφθηκαν στην Πύλο 1250 πινακίδες στη γραμμική Β, η απαγόρευση που είχε επιβάλει ο Έβανς, ουσιαστικά καταργήθηκε. Ο ίδιος, από το 1935, είχε δημοσιεύσει περίπου 120 πινακίδες από αυτές που είχαν βρεθεί στην Κνωσό. Η άρση του εμπάργκο επέτρεψε στους μελετητές να ασχοληθούν με την αποκρυπτογράφηση. Το έργο αυτό είχε κιόλας καθυστερήσει περίπου μισόν αιώνα και στερούσε τους ερευνητές από στοιχεία, που, αν τα γνώριζαν, θα είχαν αποφύγει άσκοπες περιπλανήσεις στη σφαίρα της θεωρίας. Οι προσπάθειες απέτυχαν ως το 1951, όταν ο ερασιτέχνης Μάικλ Βέντρις σκέφτηκε αυτό, που ο κοινός νους επέβαλε να το είχαν αναζητήσει πρώτοι οι ειδικοί: Μήπως, αντί να ψάχνουν φύλλους στ' άχερα οι ερευνητές, έπρεπε να υποθέσουν ότι η γραμμική Β δεν ήταν άλλο από την τότε απεικόνιση της ελληνικής γλώσσας; Αποδείχτηκε πως είχε πέρα για πέρα δίκιο. Για να το σκεφτεί, όμως, κάποιος αυτό, έπρεπε να είχε χωνέψει μέσα του ότι οι Μυκηναίοι ήταν πραγματικοί Έλληνες, με τη σημασία που δίνουμε στη λέξη, όταν μιλάμε ακόμα και για τον Ε' αι. π.Χ. Το σημαντικό, πάντως, είναι ότι η αποκρυπτογράφηση έγινε. Το 1952! Κι αποκάλυψε πως η γλώσσα των Μυκηναίων ήταν περίπου η ίδια με αυτή που μιλιόταν και τον Ε' αι. π.Χ. Οι πινακίδες ήταν γραμμένες στην αρχαϊκή ελληνική γλώσσα. Ο Έβανς είχε ήδη πεθάνει από το 1943 κι έτσι δεν έζησε τη διάψευση των θεωριών του. Ο Βέις, όμως, ζούσε κι αισθάνθηκε τη χαρά της πλήρους δικαίωσης.

Ο Έβανς πίστευε ότι το κέντρο του κόσμου ήταν η μινωική Κρήτη, που ο ίδιος είχε ανασκάψει. Ο Μυκηναϊκός πολιτισμός ήταν γι' αυτόν κάτι που εμφανίστηκε στα ξαφνικά, γύρω στα 1600 π.Χ., σαν αποτέλεσμα της μινωικής διδασκαλίας που μετέτρεψε τους γεωργοκτηνοτρόφους και τροφοσυλλέκτες κυνηγούς σε αστούς, βιοτέχνες, εμπόρους και

ναυτικούς με υψηλό πολιτιστικό επίπεδο, περίπου όπως οι μαϊμούδες αντιγράφουν ό,τι βλέπουν. Ο Άλαν Βείς τον αντέκρουσε θεωρώντας αυτόνομο τον Μυκηναϊκό πολιτισμό, ο οποίος ανδρώθηκε αφομοιώνοντας μινωικά στοιχεία και αναδεικνύοντας τα δικά του. Όπως ήταν επόμενο, οι επιστήμονες βρήκαν πάλι λόγο να χωριστούν σε δυο στρατόπεδα. Μόνο που η άποψη του Βείς ήταν πολύ πιο ισχυρή: Ναι μεν μιμήθηκαν οι Μυκηναίοι την τέχνη των Μινωιτών αλλά δημιούργησαν και τη δική τους αφηρημένη και τεκτονικά οργανωμένη. Οι Μινωίτες ασπάστηκαν τη φυσιοκρατία, ενώ οι Μυκηναίοι την ευρυθμία, τη συμμετρία και το αγωνιστικό πνεύμα. «Αγάπησαν και χάρηκαν τα όπλα», αξιοποίησαν αγωνιστικά το άλογο και το άρμα. Παρ' όλα τα μινωικά εξωτερικά της γνωρίσματα, η μυκηναϊκή θρησκεία είχε έντονο το ανθρωπομορφικό στοιχείο. Με δυο λόγια, ο Βείς πίστεψε στην ελληνικότητα των Μυκηναίων και της γλώσσας τους. Πέθανε δικαιωμένος το 1957, σε ηλικία 78 χρόνων. Αν μπορούσε να δει και τα ευρήματα των τελευταίων τριάντα χρόνων, όπως εκείνο το χαραγμένο στη γραμμική Β «βότσαλο της Καστανιάς», θα πανηγύριζε. Όπως ο καθηγητής Σπύρος Ιακωβίδης, που, εξηγώντας στην εφημερίδα «Βήμα» τον Νοέμβριο του 1995 τη σημασία του ευρήματος, ξέσπασε:

□ *«Κι ακόμα (το βότσαλο αποδεικνύει) κάτι άλλο που μερικοί από εμάς φωνάζαμε από πολύ καιρό, ανεξαρτήτως της γραφής. Ότι δηλαδή από τα ίδια τα ευρήματα φαινόταν πως οι Μυκηναίοι από τότε (πριν από το 1600 π.Χ.) είχαν εξαπλωθεί εκτός της περιφέρειας των Μυκηνών. Ότι δεν ήταν οι εδαφοπαγείς βοσκοί και κυνηγοί προς τους οποίους ήρθαν οι Κρητικοί και τους μάθανε να φέρονται, να τρώνε και να φτιάχνουν αγγεία».*

Η ιστορία της αποκρυπτογράφησης της γραμμικής αποτελεί ένα ακόμα χτύπημα στην άποψη ότι η γραφή αποδεικνύει την ύπαρξη της Ατλαντίδας. Στην αρχή, όλα έμοιαζαν μπερδεμένα. Εκατοντάδες πινακίδες βρέθηκαν σε μινωικά και μυκηναϊκά κέντρα και ήταν γραμμένες με τελείως διαφορετικούς τρόπους. Ως το 1977, είχαν μαζευτεί 4.300 από αυτές κι ήρθαν έπειτα να προστεθούν κι άλλες, ανάμεσα στις οποίες και 400 μόνο από την Καδμεία της Θήβας. Ευτυχώς, το ξεχώρισμα είχε αρχίσει από νωρίς και μόνον ο «δίσκος της Φαιστού» δεν εντάσσεται ακόμα πουθενά...

Τα πρώτα γραπτά ανήκουν στην εποχή γύρω στα τέλη της τρίτης π.Χ. χιλιετίας. Η γραφή βαπτίστηκε «Κρητική ιερογλυφική». Είναι ανάλογη με τα αιγυπτιακά ιερογλυφικά της ίδιας εποχής αλλά χρησιμοποιεί διαφορετικά στοιχεία. Πρέπει να είχε διαδοθεί πολύ, αν κρίνουμε από το ότι τη χρησιμοποιούσαν και σε περιοχή της σημερινής Ρουμανίας. Στην αρχή, ήταν «εικονιστική»: Μια σειρά από μικρές εικονίτσες, που κάτι σήμαιναν. Με τον καιρό, μετατράπηκε σε «γραμμική ιερογλυφική». Μ' άλλα λόγια, οι εικονίτσες έγιναν

σχήματα πιο αφαιρετικά. Στην Παλαιοανακτορική περίοδο (ανάμεσα στα 1900 με 1700 π.Χ.), η «Κρητική ιερογλυφική γραφή» είχε πια τελειοποιηθεί. Χρησιμοποιήθηκε ως περίπου το 1600 π.Χ., οπότε εγκαταλείφθηκε, όπως, στις μέρες μας, εγκαταλείπεται λίγο λίγο η καλλιτεχνική γραφή με τις ουρίτσες και τα ανισοπαχή στοιχεία, καθώς έχουν από καιρό επικρατήσει τα απλά, στρογγυλά κι ευανάγνωστα γράμματα.

Πριν από τα τέλη της Παλαιοανακτορικής εποχής, κάποιοι γραφιάδες είχαν αρχίσει να ξεστρατίζουν από τα ιερογλυφικά, που δεν τους βόλευαν, καθώς αποτύπωναν τα κείμενα σέρνοντας τα εργαλεία τους. Ίσως αυτό να γινόταν, επειδή χρησιμοποιούσαν μελάνι, που μόνο με το σύρσιμο μπορεί να αποδώσει. Πάντως, είτε φταίει το μελάνι είτε όχι, το ξεστράτισμα από τα ιερογλυφικά οδήγησε στη γραφή που ονομάστηκε «γραμμική Α». Τελειοποιήθηκε στη Νεοανακτορική περίοδο (μετά το 1700 π.Χ.) και απαρτίστηκε από 85 συλλαβογράμματα. Γνώρισε τεράστια εξάπλωση κι έφτασε να χρησιμοποιείται σε πάμπολλες τοπικές παραλλαγές και σε μαγικά κείμενα: Γραπτά με μελάνι σουπιάς στην εσωτερική μεριά κυπέλλων, ώστε να μη διαβάζονται εύκολα. Στη «γραμμική Α» γράφτηκαν οι πήλινες πινακίδες που απαρτίζουν τα αρχεία των ανακτόρων στην Κνωσό και στα Μάλια και που χρονολογούνται μετά το 1450 π.Χ. Συνέχειά της κι εξέλιξή της θεωρήθηκε η «γραμμική Β». Όμως, τώρα πια, αυτό δεν είναι καθόλου βέβαιο.

Η «γραμμική Β» θεωρήθηκε εξελιγμένη και πιο απλοποιημένη γραφή της «γραμμικής Α», που με τη σειρά της είναι εξέλιξη και απλοποίηση της «ιερογλυφικής». Μια, όμως, πιο προσεχτική ματιά, που επιβάλλεται έπειτα και από τα νέα ευρήματα, έφερε τις πρώτες αμφιβολίες. Ενώ η «γραμμική Α» είναι ολοφάνερη απλοποίηση των «ιερογλυφικών», δεν μπορεί πια κάποιος να πει με σιγουριά ότι αυτό ισχύει και με τη «γραμμική Β» σε σχέση με την «Α». Μερικά μάλιστα στοιχεία της «Β» μοιάζουν πιο πολύπλοκα από τα αντίστοιχά τους της «Α». Κι αυτό είναι «ένα το κρατούμενο». Το «δεύτερο κρατούμενο» είναι το βότσαλο που βρέθηκε στην Καστανιά της Ολυμπίας. Φέρει επιγραφή στη «γραμμική Β» κι εντοπίστηκε μέσα σε στρώμα της Μεσοελλαδικής περιόδου. Για την ακρίβεια, χρονολογήθηκε στα 1650 με 1600 π.Χ., όταν στη Μινωική Κρήτη χρησιμοποιούσαν την «γραμμική Α» περισσότερο και την «ιερογλυφική» λιγότερο. Γι' αυτό φώναζε κι ο Ιακωβίδης. Επειδή οι «γεωργοί και κτηνοτρόφοι», όπως θεωρούσε ο Έβανς τους Μυκηναίους αυτής της εποχής, αποκαλύφθηκε ότι χρησιμοποιούσαν γραφή «πιο εξελιγμένη» από τους συγχρόνους τους Μινωίτες. Το «τρίτο κρατούμενο» είναι ότι, από ολόκληρη την Κρήτη, το μοναδικό σημείο, όπου ως τώρα βρέθηκαν πινακίδες με «γραμμική Β», είναι η Κνωσός. Χρονολογήθηκαν στα 1380 π.Χ. ± μερικά χρόνια, αν και ο ερευνητής Πάλμερ, από τη δεκαετία του 1970 υποστηρίζει πως δεν μπορούν να είναι πιο παλιές από τα τέλη του 12ου π.Χ. αι. Κι αυτό σημαίνει γύρω στα 1100 π.Χ., σε εποχές δηλαδή που είχαν εγκατασταθεί στην Κνωσό οι Μυκηναίοι. Εκείνες με τη «γραμμική Β» που βρέθηκαν στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα, την Πύλο και τη Θήβα χρονολογήθηκαν στα 1200 π.Χ. ± μερικά χρόνια. Πολλοί υποστηρίζουν πως «Α» και «Β» γραφές ήταν παράλληλες και χρησιμοποιήθηκαν στη μινωική Κρήτη η πρώτη και στη μυκηναϊκή περιοχή η δεύτερη.

(Ιστορία του Έθνους, 8.1.2011)